

Reflektioner över risksamhälle:

Kontextuell kunskap, reflektivt lärande och att skraddarsy partnerprojekt

*Kari Paakkunainen

Inspirerande möte med Lidija och Peter

Temagrupp Unga i Arbetslivet är ett utmanande partnerprojekt som finansieras av Europeiska socialfonden. Fokus är praktik. Många intressenter problematiserar och organiserar praktik bland unga i behov av särskilt stöd, närvaro och uppföljning av en äldre mentor samt stärkande resurser; och intresset ligger inte bara inom information och innebär ledning och metod, det finns ett fascinerande intresse av kontextuell och robust kunskap och praktiskt återspeglade råd och lärdomar. Projektet utvecklar reflektiva och praktiskt effektiva flexibla och skraddarsydda metoder och riktlinjer för europeisk ungdoms- och sysselsättningspolitik. Framgångsrika angreppssätt för livspolitikerna för unga i utanförskap vara personliga och individuella - unikt skraddarsydda. Och för den förmågan behöver vi utrymme att lära - inbyggd flexibilitet och försiktiga steg på stigen mot bemyndigande. Vi skulle kunna tala om riskinläring under betingade förhållanden. Projektet försöker bidra till samarbete över sektorsgränserna och kunskapspolitik som fokuserar på flera kontext och problematiska ungdomsgrupper. Kunskap, information och erfarenhet analyseras av samarbetsparterna och temagrupperna formulerar bland annat projektbank, metodriktlinjer och vägledande publikationer.

The Finnish Youth Research Network (FYRN) har mycket stor erfarenhet av att spegla ungdomspolitik på finsk och europeisk nivå, organiserad av så kallade trepartssamarbeten mellan ungdomspolitik, organisationer och ungdomsforskning (FYRN). Här baseras inte principen på objektiv och verifierad kunskap eller information om ungdomars sociala förhållanden och politik. Varje projekt inom ungdomsåtgärder i senare moderna samhällen och risksamhällen baseras på en dialog om särskilda problem, kontext och empiriskt (blandat kvalitativt och kvantitativt) material rörande det unika fallet eller uppsättningen av

fall. FYRN är redo för samlarbetsgrupper, seminarier, populära och praktiska fält, och diskussioner vad gäller att göra röster, intressen och förväntningar hos unga människor hörda genom trepartskulturen. I denna process är FYRN även en partner i den svåra vägen för nya publikationer och erfarenheter av ungdomspolitik och dess hektiska sammanhang bland multistörda ungdomar.

I oktober 2010 höll jag en presentation om ungdomsarbetspolitik i den workshop som organiserades av Nordic Welfare Center i Köpenhamn (under rubriken "Nordisk nytenking overfor ungdom utenfor skole og arbeid"). Där träffade jag inspirerande forskare från Temagrupp Unga i Arbetslivet - Lidija Kolouh och Peter Pedersen, själsfrändskapen var direkt - de var även mycket intresserade av mitt bidrag som presenterades i andan av risk och reflekterande samhällen. Därför kommer jag här att presentera en kort studiecentrerad översikt över reflektiva partners och samhällen. Min vision är en idealversion i Max Webers anda. I skrivprocessen är Temagrupp Unga i Arbetslivet och dess unga människor min föreställda publik.

*Författaren är föreläsare inom politisk vetenskap och (Öppna) Universitet i Helsingfors och forskare vid finska nätverket för ungdomsforskning.

Risksamhällen och reflektionsområden för ungdomspolitik

Figur 1 illustrerar spelplanen och relationerna i ungdomsarbete och mer informell politik. Förändringsriktningen som illustreras av den horisontella axeln visar faser av historiska rörelser från gammal kollektiv mobilisering och ideologi för ekonomisk tillväxt (hopplös och ansvarslös tillväxtpolitik, oavsett försöken att återupprätta kompromissen mellan det politiska höger och vänster i den industriella linjeandan och "folkhemmet") mot risksamhället. Där står vi inför utmaningar och osäkra förhållanden på individuell basis: på ett sätt misslyckandet av personligt ansvar på marginalen, på ett annat sätt politikens Fortuna i positiva möjligheter. Där är livspolitik en fascinerande vardagsattityd, ett gripbart område just på grund av det faktum att världen är riskabel och oförutsägbart, öppen för individuella val och etiskt-politiskt ansvar. Du måste ta dina egna steg i livet. Du måste bygga upp din unika och reflekterade portfölj i skolan, på arbetet och i ansvarsfull livspolitik.

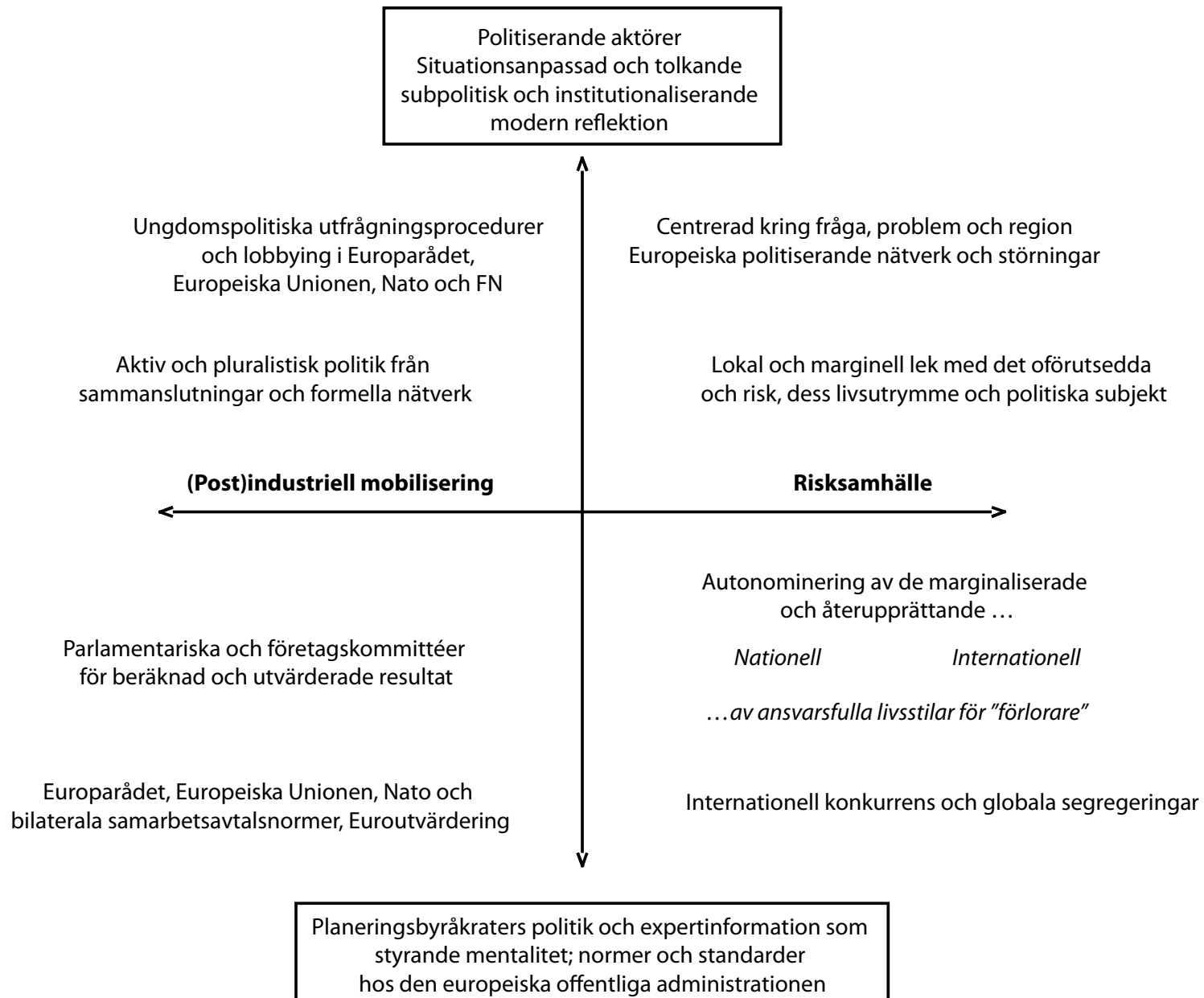
Den vertikala axeln visar ett försök att visualisera positionen för aktörer i ungdomspolitik och deras metodmässiga och operativa repertoarer i relation till gammal styrning och planeringsstruktur å ena sidan (nedre) och i relation till modern sub- och livspolitik å andra sidan (övre), med reflexiva åtgärder mellan extremlägena. De nationella och europeiska institutionerna eller idén om bevisbaserad, maskineffektiv och harmoniserad Europolitik-stat (nere vänstra kvadranten) och deras allmänna politiska verktyg - som jämförbar standard för anställningspolitik och dess utvärdering - befinner sig i en legitimitetskris och framför de krav som uttrycks inom andra områden (tre övriga kvadranter). Och aktiviteten hos föreningar, nätverk och den internationella lobbyen och gräsrotslärandet i projektnätverk (övre vänstra kvadranten) måste återbygga och förena sina handlingar med de informella, öppna och "levande" ansvar och dialogerna med olika livspolitiska (subpolitiska) erfarenheter mellan individ och (projekt)nätverk.

Det status quo som uttrycks med formella grupperingar är idag dynamiskt och mångfacetterat. Läroprocessen hos institutioner, flera olika typer av projekt (från ESF-reflektioner till politiska punktinsatser) och föreningar (nivåerna till vänster) innebär här den moderna reflektionen (i Baumans, Giddens och Becks anda) som även har institutionella transformationer. I kontexten av globalt risksamhälle har de europeiska institutionerna som ansvarar för de yngre

generationerna drastiskt förändrats, idag måste de ta "Kinafenomenet" med i beräkningarna (flykten av betalt arbete till Asien), effekter av den globala uppvärmningen och risker med kärnreaktorer. Även EU:s administration är redo för dynamisk institutionell reflektion. Det är tydligt att det inte är abstrakt möjligt i det moderna välfärdssamhället att montera ned eller kasta bort beslutsstruktuerna hos den enskilda staten; de behöver snarare förnyas i sina vitala delar och radikalt förenas med andra verksamheter och samarbetsparter som agerar i de andra tre fälten. Till exempel är Europeiska Unionen och dess reflektiva konstitutionella roll och enheter/reflektiva partners ett nödvändigt element i den aktiva sysselsättningspolitiken för europeiska ungdomar.

Fältet för internationellt och marginellt spel med förutsättningar och risk (övre högra kvadranten) är en subpolitisk arena full av anpassade, problemcenterade och ofta lokala eller paranationella projekt och rundabordsamtal. Vi skulle här kunna tala om radikal kontextualism. Denna handlingssfär kan förstås som positiv marginalisering och unik bas för institutionell reflektivitet som ökar inom andra områden. Projekten som söker nya val framför risker i vardagslivet och spelar med förutsättningarna har ofta nya angreppssätt och idéer i återupprättandet av livsmotivationen och den underkuvade livsstilen hos "förlorare" (nedre högra hörnet). De svenska och finska exemplen som beskrivs här nedan, informella (mentorskap och jämlike) nätverk som arbetar med marginaliserade ungdomar i andan av "att bry sig om", "empatisk glädje" och "nya samhällen" är projekt i denna livspolitiska kombination, unika spel med förutsättningarna.

Denna "positiva marginalisering" och dess livspolitiska projekt lever nära de konkreta livssituationerna och kontexterna av marginalisering, där den starka tävlingen mellan individer skapar individuella förlorare som autonomiserar sin marginalitet och sitt egenansvar i ett framgångslöst livsspel. Känslorna av egen skuld i kulturen där vi alla är vår egen lyckas smed i individuell kamp innebär en farlig potential för "totalisering" och en lätt väg för auktoritativa känslor och rörelser, välkända på Europas auktoritativa populistiska karta - från Haider till Sverigedemokraterna och den framgångsrika nationella populismen hos Timo Soini i Finland. De harmoniserade och maskinellt funktionella tidigare kampanjerna inom EU och nationalstaterna är lätt objektifierande och ger ett stigma av marginalisering. Här är inte "marginalisering" termen för hämmade

Figur 1

personer som själva lever i det kosmopolitiska Europa. Det är en allmän term av funktionaliserad politik för de problem vi slåss mot ledda av en expert- och konsultelit som placerar ”någonstans där” och väntar på den sociala eller civiliserande integrationen. Och initiativen från företag och mäktiga institutioner försöker få in marginalen i dialogen men de misslyckas ofta på grund av sina egna historiskt etablerade i industrivärlden institutionaliserade eller övertagna intressen och privilegier.

Mot det kosmopolitiska partnerskapet, kunskap och metodreflekterande handlingskulturer hos ungdomsnätverk

Denna illustration och tolkning ger fyra kvadranter, var och en med både ”nationella” och ”internationella” aspekter, inom det allmänna fältet av ungdomsarbete i vilket individuella, nätverksbaserade och institutionella reflektioner och läroprocesser äger rum. Alla typer av aktörer inom detta fält är utsatta för förändring och behöver varandra men de är inte oberoende (sub)politiska aktörer eller experter i varandras metoder och sätt att tolka sina problem. De olika ämnena måste blanda sig i andra människors affärer och genom de fria vägarna lära sig och reflektera tillsammans med de andra. Enligt detta upplägg är den mest radikala förändringen som behövs i aktuell ungdomspolitik, i både de centraleuropeiska och de skandinaviska systemen, att identifiera aktörer på den internationella (”nyregionalt”, transnationellt eller till och med kosmopolitiskt vilket bryter nationalstatsgränserna) nivån liksom suveräniteten hos subpolitiska deltagare. Konkreta steg mot ett politiskt och autonomt ”rundabordsforum” utgör kärnan i denna förändringsstrategi. I bästa fall kan ESR-stödda transnationella partnerskap som skapar reflektiv kunskap och ekonomisk-sociala partnerskap i europeiska ”nya regioner” (t.ex. träff i Köpenhamn organiserad av Welfare centre) överrida bilden hos nations- eller EU-centrerade, professionellt endimensionella och administrationscentrerade synsätt. I risk-samhället måste alla parter som är inblandade runt ett problem (ofta bara det arbetslösa eller osäkra ödet hos utbildningsgenerationen) erkänna sin situation och öppna dörren för alla ansvarsfulla aktörer, från ungdomarna själva och deras nätverk till småskaliga entreprenörer och ungdomspolitikere tillräckligt beredda att erkänna deras individuella och formella maktlöshet.

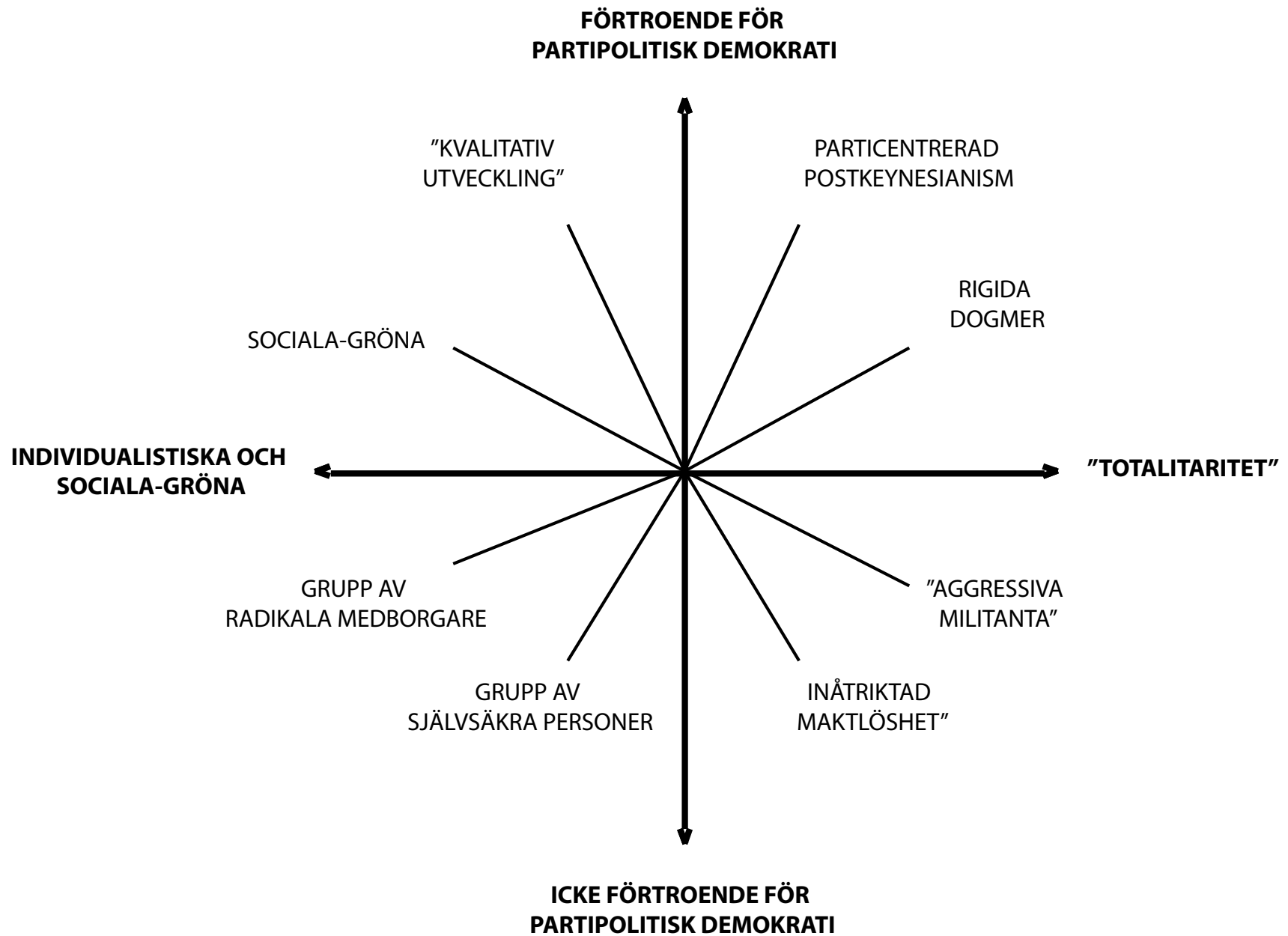
Modernt individualiserat risksamhälle kan inte längre styras från ett nationellt eller europeiskt centrum. Medborgarnas initiativ definieras alltmer av delta-

garna, platserna, ämnena och situationerna på vilka samhällsmässiga överenskommelser nås. Dessa situationsanpassade moderna reflekterande läroprocesser kan gå in mot institutionalisering i vilket officiella aktörer (yrkesmänniskor, vinstansvarig och vindsvept administration och samhällen i flera kontext till exempel) hittar nya dialogmässiga relationer och horisontell dynamik (partnerskapsmodeller, workshops och bacillen tjänstemannalön). T.ex. den svenska och den finska ungdomsstyrelsen är idag nätverkande och kunskapspolitiskt aktiva reflekterande organisationer långt från sina gamla roller av parlamentariska och administrativt stabila organ. De är inte längre professionella informationsorganisationer utan strategiska partnerskap och kunskaps- och metodreflekterande aktionskulturer inom generationspolitik. Nya politiskt aktiva rundabordsforum på nationell nivå befinner sig i en position av osäkerhet och spel med risk, och internationellt inom fältet av Europeiska nätverk och störningar (av radikala nätverk av arbetslösa ungdomar eller t.ex. Greenpeace).

Flera kontext och politiska utrymmen för arbetslösa ungdomar

Översikten över olika typer av arbetslösa ungdomar (figur 2) är en illustration över en ungdomsstudie över den sociala situationen i Tyskland, Sverige och Finland (Heimeier) under de senaste tjugo åren. Det faktum att unga arbetslösa personer inte har förtroende för den partipolitiska demokratin och välfärdsinstitutioner är inget nytt (vertikal axel). Endast en tredjedel av ungdomarna utanför arbetsmarknaden deltar aktivt i konventionell mening. Men det finns små grupper av unga talangfulla personer, öppna för visionerna av nya sorters ansvarsfull ekonomi och ”kvalitativ utveckling” eller riktningar in mot de partifraktioner som är aktiva i nya termer av ”postkeynesiansk” europeisk teori. I den nedre änden av den vertikala axeln kan vi hitta icke- eller a-politiska exempel på ung marginalisering. ”Grupp med självsäkra personer” är ofta män och självtillräckliga människor som litar på sin egen kompetens för förbättring. ”Inåtriktad maktlöshet” är ofta kvinnor och många gånger med suicidal orientering. Vi behöver en extra risk-social dimension (horisontell axel) för att benämna de nya polariserade sammanhangen och utrymmena runt ung arbetslöshet i Europa.

Som ni kan se av texten ovan, baseras effektiviteten hos globala marknadsekonomier i kampen samhälle/stat på interna entreprenörsattityder och ursprungliga reflektiva och moderna kompetenser på nivån individuell portfölj och livshantering. Produktivitet handlar inte om kollektiva grupper eller nationella

Figur 3| TYPER AV POLITISK ORIENTERING D.V.S. UNGDOMARS POLITISKA SFÄR

klasser utan är ett massivt försök av de innovativa och flexibla individerna, öppna för den europeiska marknaden och identitetskapital. Unga aktiva människor är tillräckligt motståndskraftiga för att möta den osäkra eller arbetslösa verkligheten. De har en delvis ambivalent relation till den gamla politiska livsstilen och eliten av vänster-höger konsensus under gammaldags tillväxt-samhällen men är tillräckligt starka för att hantera sina anställningar enligt de individualistiska och sociala-gröna (postmateriella) värderingarna och livsstilarna. De (konkreta och existentiella) alternativen för betalt arbete, terapeutiska sociala media och självutvecklande intressena finns i deras liv. De är redo för ”radikala medborgare” livsexperiment och osäkra innovationer, några av dem är sociala-gröna aktivister och propagerar för medborgarlön.

På gatorna och i vardagen leder de ofta spänningar och konflikter gentemot ”totalitära” kulturer och utrymmen med arbetslös ungdom. ”Totaliserande” livsstrategier baseras på otåliga och aggressiva känslor och uttryckskulturer där det sociala-gröna, världsöppna och empatiska etoset framstår som en konstig och alltför krävande värld. Och otålighet mitt bland osäkerhet betyder ofta inriktning mot kraftfulla sociala koder, grupper och militanta rörelser - dragning till intoleranta säkerhetsidentiteter. Och det manifesteras i konfrontationen mot sociala auktoriteter och grupper med framgång på ungdomskulturens reflekterande arenor och träning inför arbetslivet. I Tyskland, Sverige och även i det perifera fågelboet Finland har vi lärt känna eller sett spektakulär eskalering mellan de mjuka och multikulturella ungdomsscenerna och de totalitära och rasistiska och intoleranta. ”Aggressiva militanta” pekar ofta ett finger av misstänksamhet och skuld mot invandrargrupper. Vissa av de ”totalitära” grupperna undanröjer osäkerhet genom ”rigid dogmatisk” retorik som återfinns i ”det nya proletariats vi-kamp” som används av extrema vänsterkretsar och populistideologier.

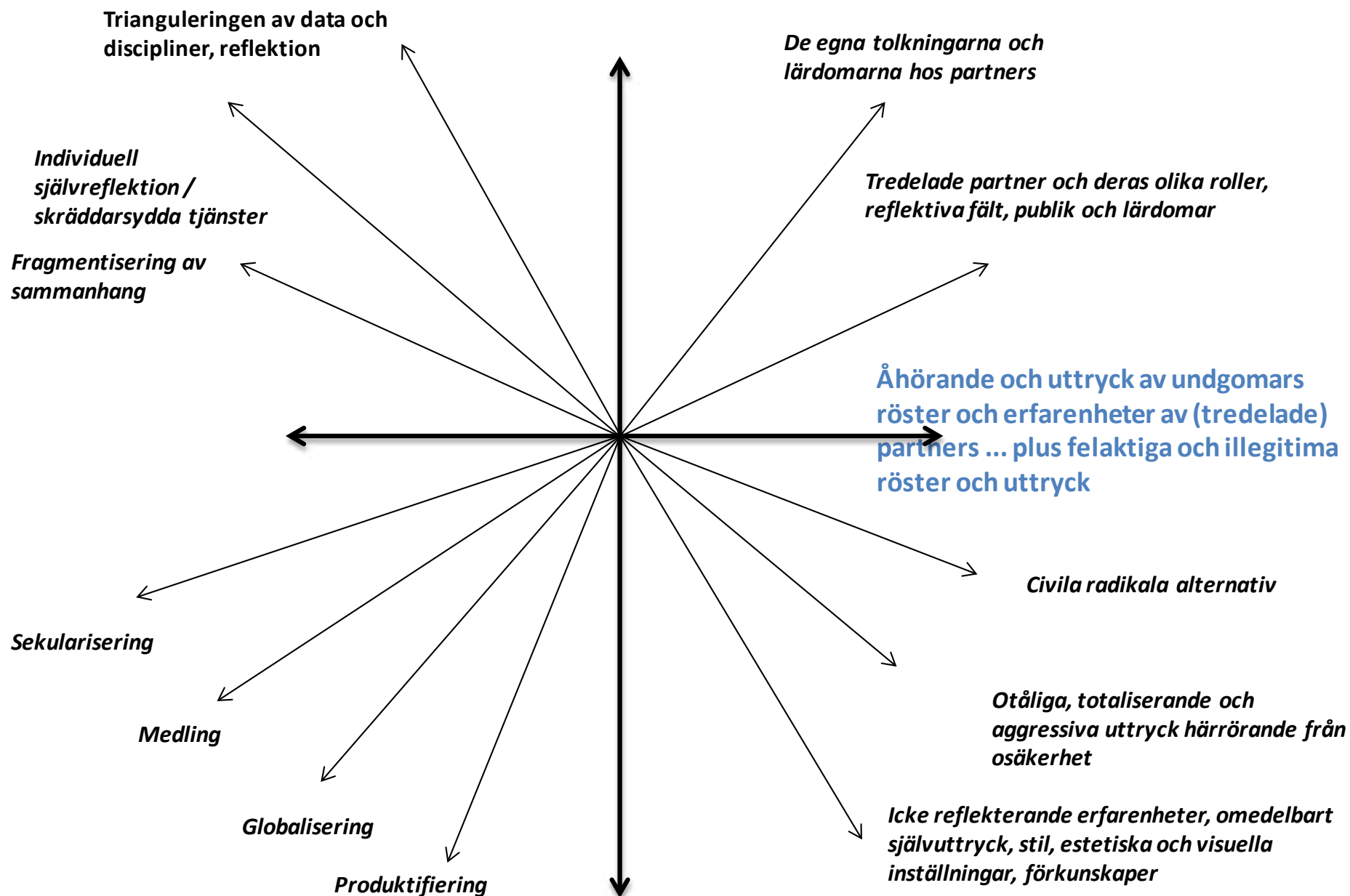
Vi måste om och om igen producera vårt kontextuella kunnande om ungdomsproblem från legitim kunskap till den moderna Agora

På ett sätt lämnar vi hela samhället eller dess legitima beskrivning som en objektiv helhet eller konkret fenomen när vi talar med ord som reflexiv eller risk-samhällen: fragmentisering av nationaliteter och samhällen mitt i kontextuell kunskap manifesteras i processerna produktifiering, globalisering, medling och sekularisering (den vänstra kvadranten nedan i följande figur 3). Linjeperspektivet hos moderna välfärdsteorier och unika sätt av professionell utvärde-

ring av samhällen har fragmentiserats. Människor måste reflektera mitt bland de motsägelsefulla specialisterna och databaserna. Beck talar om den andra moderniteten där det aktiva mötet med risken kräver en självkritisk omorientering av den moderna forskningen - många stora problem flyter från vetenskapen och expertkunskapen själv (kontroll över ekosystem och problem med global styrning). Becks och Giddens teori om reflexiva samhällen innebär ofta den självklara kunskapen om tidsandan, medvetenhet om självreflektion hos individer och problemspecifika sammanhang samt behov av triangulär empiri och grunder för observation och samarbete i det moderna samhället. Hela bilden av samhället och dess bästa försvinner från vår reflektion av risklärande (den vänstra övre kvadranten). Vissa av de skickligaste ungdomsarbetarna talar om reflektivt eller ”annan” kunskap som finns i det civila samhället - ligger mellan konventionella normer och subkulturella värderingar och attityder hos unga människor. Producenten och den sensitiva mentorn kan förstå t.ex. våldsamma grupper av immigrantungdomar och barn och de smärtsamma normerna hos samhället som möter dem; och kan åtminstone bygga upp det andra eller robusta fungerande sättet att skapa dialog med samhälle och undergrupper.

Samarbetspartners i temagrupperna i Sverige är medvetna om positiva reflektiva läroförändringar via partneraktiviteter (övre högra kvadranten). Institutionella och individuella professionella partners, unga människor och forskares deltagare hanterar kontext och problembaserat material och utfrågningar. De måste snudda vid och testa olika röster och experimentella kanaler för ungdomsinställningsprojekt, och dess partnerskap och dess kontextuella metodkunskap växer med flera dialogtolkningar, retorik och fält inom parter och media. Extra utmanande fält av ungdomars erfarenhet och uttryck finns i den nedre högra kvadranten - där vi har politiskt illegitima och illegala röster. Där uttrycker den positiva marginaliseringen sina radikala alternativ och många tonarter, visuella stilar och bitar av förkunskap och undermedvetna dimensioner blir uppenbara. Känsliga partners och utvärderande ungdomsforskare måste ha mästarkunskaper i att leva mitt i och blanda dessa kunskapsfält och samlade metoder. Ett nödvändigt attribut för dessa färdigheter är (Max) Webers, vi måste ha framgång i spelet med det oväntade - vi behöver unika delar av kontextuell kunskap och deltagande aktiviteter av unga människor i de ungdomspolitiska fallen.

Kunskap är inte längre en funktionell eller legitim bas för att avgöra välfärdsproblem

Agora: Vetenskap, marknad och samhälle möts

Figur 4: Fragmenteringen och kontextualiseringen av kunskap i risksamhället

En lycklig cirkel av parterskapets dynamik

Jag har insett att följande bild (figur 5) - som först inspirerades av mentor-novis-projekt för unga kriminella i finska Kainuu 1998-2007 - stimulerar utvecklingsdiskussionen i ESR-projekt i flera europeiska sammanhang från Lappland till Skottland och från Lettland till Slovakien. Det finns något gemensamt i dynamiken hos deltagarnas arbetsstil i reflekterande roller i projektparterskap. Projekt och dess goda resurser och utmanande syften ger rum för alla parter lärande i och av händelser och rollblandning i social skugga. Den perfekta axellösningen av extrema möjligheter för reflektion är enkelt viktbaserad, för det första, på institutionell och informellt/individuellt lärande (horisontellt) och, för det andra, på resurser och vägledande institutioner och livspolitiska aktiviteter och partners (vertikalt). Den lyckliga cirkeln med partnerskapskombinationer grundar sig på idén om den hermeneutiska cirkeln - en dialektik mellan ögonblick och hela komplex; den är dynamiskt variabel men det är ett distinkt faktum att några av parterna verkligen måste "röja vägen" för att vara i mitten och nära de enskilda unga människorna.

"Pilotproducenter" gör pilotprojekt och reflektivt lärande möjligt (se nedan). De flesta samarbetspartners i Temagrupp Unga i Arbetslivet hör till denna grupp på grund av sin roll som nätverk för nationella partners. Trots rollen i fokusprojektet är det inte bara informativt och "lärande organisation" genom de direkta handlingarna och ingripandena i individuella fall. Det finns även regionala sammanslutningar, stads- och samhällsorgan, myndighetspersoner och innovativa (forskare), miljöcenter, mediapartners på olika nivåer, EU-organ. (reflektiv) polis och åklagare och styrgrupper för projektet (samarbetsnätverk). "Nätverksyrken" är välutbildade personer vars arbete är - åtminstone i områden med goda resurser - mer och mer flexibilitet och när det gäller unga marginaliserade ofta del av personfokuserade nätverk. Yrkesmänniskorna arbetar på arbetsförmedlingar, sammanslutna ungdomsutbildningsprogram och socialförsäkringsinstitutioner, hälso- och psykiatriska inrättningar, de är ofta socialpedagoger och lärare (inom lärdom genom praktik eller lärlingsavtal) och nätverkspersoner för missbrukare.

"Samarbetspartners" utgörs av grupper och företagsprojekt som fungerar på samma plats. Den tredje sektorn, ungdomsutbildningsprogram, arbetscenter för särskilda marginalgrupper, kyrkan, ungdomsorganisationer och deltagande forskare och utvärderare finns också ofta här. "Bemyndigande av unga människor" är alltid hjärtat i den lyckliga hermeneutiska cirkeln - kopplingen mellan

Figur 5: Typologin hos deltagande aktörer, deras resurser och lyckliga cirkel

personligheter med kontinuerlig stöttning, tidigare mästare som arbetar med personer på väg, projektansvariga och idealiser som arbetar som vinden och inte räknar arbetstimmarna, socialarbetare med handikapp och unga invandrare, kuratorer och reflekterande forskare med triangulärt sinne och kontakter, lokala sociala rörelser och deras ideologier och operativa styrgrupper.

Roller och utvärderingsstilar och ansvarsfull utveckling av partnerskapsreflektion

Följande figur (V) visar rollerna hos utvärdering och pilotprojektinnovatörer i två dimensioner: vertikal dimension med namnet ”(inget) förtroende för aktörspartner” och horisontell dimension mellan ”kontrollen av tidigare och framtida förväntning” (Pettersson, S. & Wallin, E. 1995, 141-144). Rollerna är mycket logiska typologidelar i Petterssons och Wallins illustration. En tillitsfull mor förstår ungdomarnas närliggande historia,

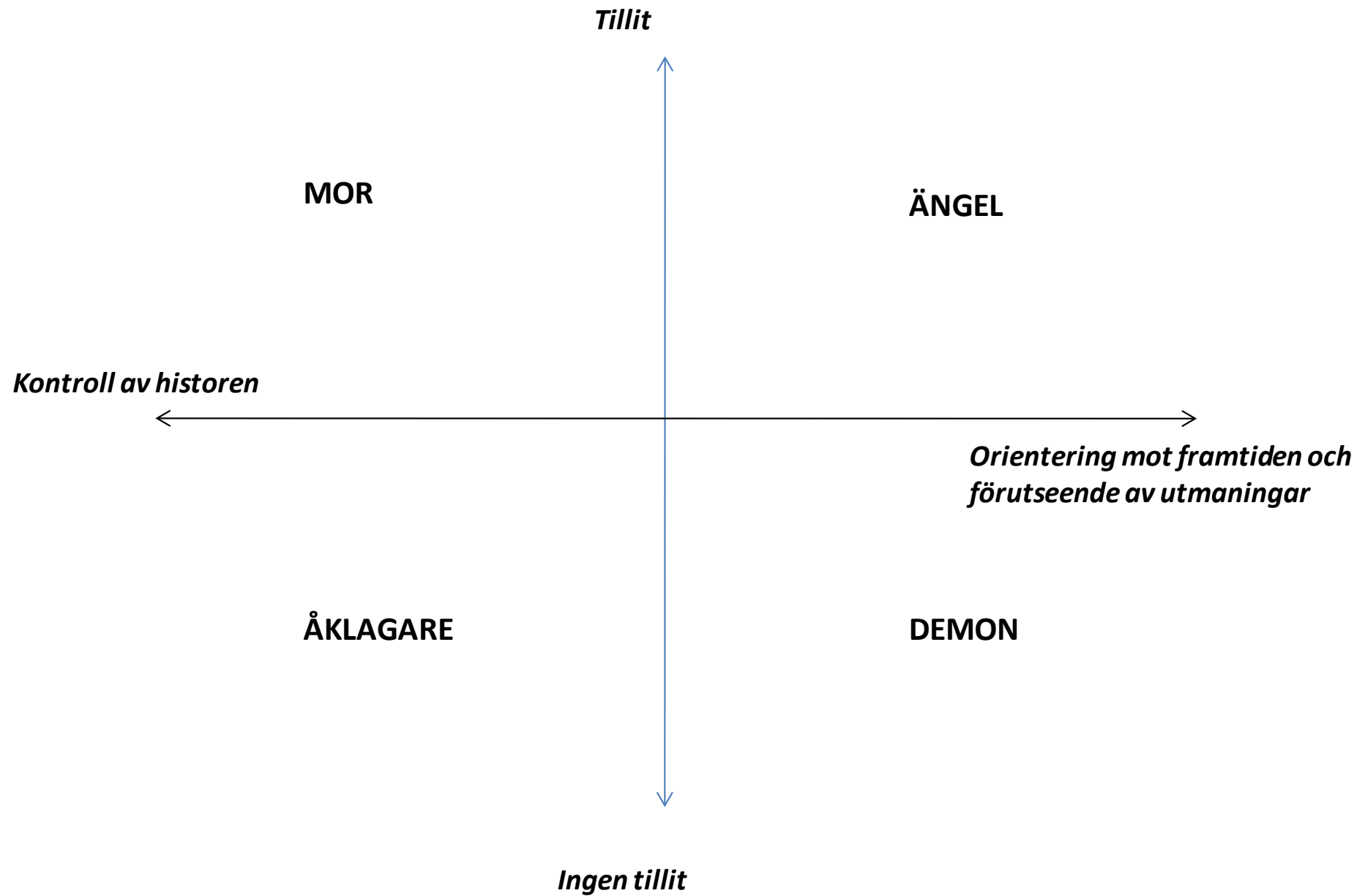
hennes makt har mycket gott intryck. ”Ängeln” vakar över den nära framtiden och denna relation är mycket tillitsfull och Ängeln strävar efter alla parter välbefinnande. Relationen mellan utvärderingsobjekten är emotionellt och etiskt empatiskt - kunskapsintresset är mer praktiskt och bemyndigande än

tekniskt utvärderande eller prognosmässigt. Det återspeglas av mentorskapsandan. Rollen som ”förvaltare” är mycket besvärligare som utan tillit håller sig fast vid det gamla och dess otydligheter. Den kalla ekonomiska kvoten är endimensionell och sanktionsbaserad. ”Demonen” misstror parterna och klienterna i projekten. Han dundrar ofta fram med några pedagogiska eller politiska principer eller syften som inte är så begripliga för de utvärderade aktörerna. Programmen är ofta det medel han använder för sin strävan och ambition. Genom lämpliga program och övervinnande av sociala problemsituationer kan unga människor få mer självdisciplin och vardagsbeteende.

Utvärderingen och den ansvarsfulla utvecklingen av de risk-sociala projekten och reflektionskulturerna behöver de mjuka och empatiska pedagogierna och konventionerna hos mor och ängel, men det är ett tydligt faktum att reflektionerna i risksamhället kräver de ekonomiskt realistiska åklagarna och de samvetsgranna sätt som används av moderna demoner. Våra syften möter inte alltid varandra - våra skyddsåtgärder är ofta ambitioner för en viss typ av framtid. Likaså är en teori kring risksamhälle, radikal kontextualism, fragmentering av de legitima sanningarna till reflekterad och riskfylld kunskap, att lära sig dialektiken mellan parter och blanda utvärderingsroller en fascinerande reflektiv ensamble (beskrivs ovan), men den har även sina egna ambitioner.

Typer av utvärderare

Figur 5

Referenser:

Pettersson, S. & Wallin, E. (1995) Utvärderingsmakt. I en bok redigerad av Rombach, B. & Sahlin-Andersson, K.: Från sanningssökande till styrmedel. Moderna utvärderingar i offentliga sektor. Göteborg: Nerenius&Santérus Förlag AB.